немовних факультетах. При цьому вплив іншомовної комунікативної культури відіграє важливу роль у процесі формування духовності майбутніх вчителів, зокрема: формує культуру мови, знайомить із традиціями країни мови, яку вивчають, цінності іншого народу, безумовно збагачує студентів духовно та інтелектуально на заняттях з іноземної мови.

Література:

1. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков : Справочник / И. Л. Колесникова, А. О. Долгина. – СПб. : Рус.-Балт. информ. центр «Блиц», 2001. – 224 с.
2. Вертегел В. Л. Виховання естетичного смаку майбутніх правоохоронців у процесі вивчення іноземних мов / В. Л. Вертегел // Наукові праці. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2008. – Вип. 2 (133). – С. 298–302.
3. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб. / С. Г. Карпенчук. – К. : Вища школа., 2005. – 343 с.
4. Колодько Т. М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Тетяна Миколаївна Колодько. – К., 2005. – 20 с.
5. Котченко Т. Е. Вплив етнокультурного та лінвокраєзнавчого матеріалу на мотивацію вивчення іноземної мови / Т. Е. Котченко // Теоретична та дидактична філологія. – Переяслав-Хмельницький : СКД, 2010. – Вип. 8. – С. 171–179.
6. Ларіонова О. І. Особливості формування соціокультурної компетенції у немовному вузі на матеріалі іноземної мови [Електронний ресурс] / О. І. Ларіонова. – Режим доступу : www.rusnauka.com/12_KPSN_2009/.../44439.doc.htm
7. Муромець В. Г. Формування толерантності майбутніх вчителів у контексті комунікативної культури / В. Г. Муромець // Наукові праці. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2008. – Вип. 2 (133). – С. 278-279.
8. Пархоменко О. М. До питання оновлення парадигми виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка / О. М. Пархоменко // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 1 (54). – С. 28–34.
9. Редько В. Г. Професійна майстерність учителя іноземної мови у раціональному використанні підручника як ефективності навчального процесу / В. Г. Редько // Впровадження нових технологій та наукових розробок у викладання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах України . – Запоріжжя : «Прем'єр», 2002. – С. 33–34.
10. Сергеєва В. Є. Формування загальнолюдських цінностей у підлітків у процесі вивчення іноземних мов : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.07. «Теорія і методика виховання» / Вікторія Євгеніївна Сергеєва. – Луганськ, 2006. – 20 с.

УДК 372.881.111.1

А. М. Габовда, Т. М. Кравченко,
Мукачівський державний університет, м. Мукачів

МЕХАНІЗМ БІЛІНГВІЗМУ І ПРОБЛЕМА РІДНОЇ МОВИ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглядається суть і особливості становлення механізму білінгвізму при вивченні іноземної мови, можливість створення помилкових знакових зв'язків між лексичними одиницями двох мов, зв'язок іноземного слова з рідним, що провокує одночасно і його зв'язок з відповідною семантичною системою, розглядається поняття домінантної мови. Розглядається необхідність перешкоджання створення помилкових знакових зв'язків між мовними одиницями рідної та іноземної мов та сприяння становленню нової національної системи понять, що корелюється системою понять рідної мови. Для виконання цієї вимоги необхідно реалізувати певні завдання: закріплювати знакові зв'язки іншомовних мовних одиниць з їх еквівалентами в рідній мові; розробляти ситуаційні зв'язки ситуаційних кліше іноземної мови; перешкоджати створенню помилкових знакових зв'язків між лексичними одиницями і структурами другої і першої мови; розробляти механізм перемикання з однієї мови на іншу; створювати умови незалежно від структур рідної мови породження іншомовних висловлювань.

Розглядаються прийоми навчання для практичної реалізації: введення іншомовних ЛО з урахуванням їх семантичних полів; систематичні вправи на створення і закріплення знакових зв'язків словосполучень у вигляді їх перекладу; лінгвокраїнознавчий коментар до іншомовних лексичних одиниць і словосполучення з національним лексичним фоном; інтенсивні вправи з прецизійними словами.

Ключові слова: *білінгвізм, лексична одиниця, семантична система, домінантна мова, розуміння.*

THE MECHANISM OF BILINGUALISM AND THE PROBLEM OF NATIVE LANGUAGE FOREIGN LANGUAGE TECHING

The essence and peculiarities of the mechanism of bilingualism in the study of foreign languages, ability to create false symbolic connections between lexical units of the two languages, communication with native foreign word that provokes both its relationship with the corresponding semantic system, concept of the dominant language have been considered in the article. The need for obstructing the creation of false symbolic links between linguistic units of native and foreign languages and necessity of formation of a new national system of concepts that correlate system concepts of native language have been studied. To fulfill this requirement certain objectives should be realize: to consolidate foreign relations sign language units with their equivalents in their native language; to develop situational ties, situational cliche of foreign language; prevent the creation of false symbolic relations between lexical units and structures of the second and first language; to develop a mechanism to switch from one language to another; to create conditions regardless of the structures of generating foreign native language of expression. Techniques for practical implementation of education have been considered: the introduction of foreign lexical units based on their semantic fields; systematic exercises to build and consolidate relationships of iconic phrases in the form of translation; language development; linguistic comment to the foreign lexical units and lexical phrases with national background; intense exercise with precision words.

Keywords: *bilingualism, lexical unit, semantic system, the dominant language understanding.*

МЕХАНЫЗМ БИЛИНГВИЗМА И ПРОБЛЕММА РОДНОГО ЯЗЫКА ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГОБЯЗЫКА

В статье рассматривается сущность и особенности становления механизма билингвизма при изучении иностранного языка, возможность создания ложных знаковых связей между лексическими единицами двух языков, связь иностранного слова с родным, что провоцирует одновременно и его связь с соответствующей семантической системой, рассматривается понятие доминантного языка. Рассматривается необходимость препятствования созданию ложных знаковых связей между языковыми единицами родного и иностранного языков и содействия становлению новой национальной системы понятий, которая коррелируется системой понятий родного языка. Для выполнения этого требования необходимо реализовать определенные задачи: закреплять знаковые связи иноязычных

© А. М. Габовда, Т. М. Кравченко, 2015

языковых единиц с их эквивалентами в родном языке; разрабатывать ситуационные связи ситуационных клише иностранного языка; препятствовать созданию ложных знаковых связей между лексическими единицами и структурами второго и первого языка; разрабатывать механизм переключения с одного языка на другой; создавать условия независимо от структур родного языка порождения иноязычных высказываний. Рассматриваются приемы обучения для практической реализации: введение иностранных ЛО с учетом их семантических полей; систематические упражнения на создание и закрепление знаковых связей словосочетаний в виде их перевода; лингвострановедческий комментарий к иноязычным лексических единиц и словосочетания с национальным лексическим фоном; интенсивные упражнения с прецизионными словами.

Ключевые слова: *билингвизм, лексическая единица, семантическая система, доминантная речь, понимание.*

Проблема рідної мови незмінно виникає щоразу при розробці методів навчання іноземної мови. Складність цієї проблеми знайшла своє відображення у відомих методичних принципах навчання, начебто опори на рідну мову, його обліку або виключення з навчального процесу. І досі ніякі авторитарні рішення не можуть змінити реальний стан речей: всі мовні механізми учнів сформовані і працюють на рідну мову і відображають національне бачення навколишньої дійсності. У результаті перші кроки до оволодіння чужомовному мовленню учень робить за посередництвом рідної мови, пов'язуючи нові лексеми не з об'єктами дійсності, а зі словами рідної мови. На перших етапах навчання створюється тим самим так званий субординативний тип білінгвізму. І лише пізніше, при більш високому рівні володіння мовою починає складатися координативний білінгвізм з двома понятійними базами, кожна з яких пов'язана з однією мовою. Це об'єктивний процес, і вирішення проблеми рідної мови слід шукати в становленні механізму білінгвізму.

В даний час дані фізіології та психології дозволяють зробити досить аргументований висновок про те, що оволодіння другою мовою – це не просто накопичення мовного матеріалу в результаті підбору лексичних одиниць, ситуацій і засвоєння граматичних форм і структур, а перебудова мовних механізмів людини для взаємодії, а пізніше та паралельного використання двох мовних систем, що на перших етапах засвоєння мови вимагає формування досвіду перемикання з мови на мову, а на більш пізніх – нейтралізацію однієї системи для створення більш сприятливих умов функціонування іншої системи.

У чому ж суть і особливості становлення механізму білінгвізму? Його сутність полягає в порушенні знакових, денотативних (семасіологічних) або ситуаційних зв'язків лексичних одиниць в умовах необхідності або можливості вибору між двома мовними системами. Денотативні або ситуаційні зв'язки лексичних одиниць (ЛО) рідної мови існують в тій чи іншій мірі у всіх, хто приступає до вивчення іноземної мови. Вони знають в необхідних межах, як позначати той чи інший предмет, те чи інше явище (денотативні зв'язки ЛО), якими мовними одиницями реагувати на виникаючу ситуацію. При вивченні лексичних одиниць другої мови, незалежно від методу навчання, кожна нова іншомовна ЛО, що з'являється в полі зору учня, пов'язується не з тим чи іншим суб'єктом дійсності, а з відповідним словом рідної мови (знакові зв'язки) і тільки через нього з тим,що позначається. При цьому виникає небезпека створення помилкових знакових зв'язків в тому випадку, якщо нове іноземне слово не має повноцінного еквівалента в рідній мові. Так, французьке слово balle семантизується зазвичай показом м'ячика і закріплюється в пам'яті учнів не як позначення даного м'ячика, а як еквівалент слова рідною мовою «м'яч». Тим часом слово balle не годиться для позначення футбольного або іншого м'яча, що має камеру. Крім того, слово balle може означати ще й кулю, і тюк, і навіть франк.

Можливість створення помилкових знакових зв'язків між лексичними одиницями двох мов і є першою особливістю механізму білінгвізму.

Друга особливість становлення механізму білінгвізму полягає в тому, що зв'язок іноземного слова з рідним провокує одночасно і його зв'язок з відповідною семантичною системою, яка утворюється навколо будь-якої лексичної одиниці. Так, утворення знакового зв'язку une balle – м'яч збуджує семантичні зв'язки слова «м'яч» начебто забивати м'яч, ловити м'яч, кидати м'яч, футбольний м'яч, грати в м'яч і т. п. Буквальний переклад цих словосполучень на французьку або іншу мову призводить до грубих помилок.

Третя особливість становлення механізму білінгвізму пов'язана з законом: домінантною мовою, яка пригнічує другу і інші мови і є не тільки лексичною, граматичною, а й лінгвокраїнознавчою інтерференцією.

Перераховані особливості становлення механізму білінгвізму говорять не тільки про необхідність його формування з перших кроків навчання, а й прояснюють стратегію і тактику роботи викладача щодо рідної мови. Більш того, вони дозволяють визначити ефективні підходи до вибору та розробку методики навчання іноземної мови [5].

Отже, мова йде про те, щоб, з одного боку, перешкодити створенню помилкових знакових зв'язків між мовними одиницями рідної та іноземної мов, а з іншого боку, сприяти становленню нової національної системи понять, що корелює системою понять рідної мови. Виконати таку вимогу можна, якщо реалізувати такі завдання:

– Закріплювати знакові зв'язки іншомовних мовних одиниць з їх еквівалентами в рідній мові;

– Розробляти ситуаційні зв'язки ситуаційних кліше іноземної мови;

– Перешкоджати створенню помилкових знакових зв'язків між лексичними одиницями і структурами другої і першої мови;

– Розробляти механізм перемикання з однієї мови на іншу;

– Створювати умови незалежно від структур рідної мови породження іншомовних висловлювань.

Практична реалізація перелічених положень передбачає розробку і використання наступних прийомів навчання:

– Введення іншомовних ЛО з урахуванням їх семантичних полів. Практично це означає не тільки введення слова, але і пояснення меж його значення (balle – м'яч (без камери), ballon – м'яч (з камерою), повітряна куля), а головне, істотних для нього зв'язків з іншими словами: грати в м'яч; ловити м'яч, кидати і т. п.

– Систематичні вправи на створення і закріплення знакових зв'язків словосполучень у вигляді їх перекладу, головним чином з рідної мови на іноземну: вчитися в школі, ходити в школу, спізнюватися в школу, кінчати школу і т. п.

– Розробка мовних мікроситуацій для створення і закріплення ситуаційних зв'язків мовних кліше, наприклад: Ви в Парижі, дізнайтеся, як пройти до Площі Згоди або Ви сидите в своїй кімнаті, хтось із Ваших французьких друзів стукає до Вас... і т. п.

– Лінгвокраїнознавчий коментар до іншомовних лексичних одиниць і словосполучення з національним лексичним фоном. Наприклад: une école у французів означає «навчальний заклад» взагалі або початкову школу, а французькі діти старшого віку ходять не в школу, а в ліцей або коледж.

– Інтенсивні вправи з прецизійними словами, тобто з числівниками, іменами власними, назвами днів тижнів, місяців. Вправи полягають у читанні, записи під диктовку, в цифровому позначенні числівників, днів тижня (наприклад: понеділок-1, четвер – 4, лютий – 2, вересень – 9 і т. п.), Вирішення вголос арифметичних прикладів та ін. Робота над прецизійними словами сприяє становленню навику перемикання і створенню паралельних (двомовних) денотативних зв'язків.

– Використання зорового суб'єктивного коду як засобу навчання монологічного мовлення, що обмежує вплив рідної мови. Мається на увазі завдання записати зміст іншомовного тексту будь-якими умовними знаками, в тому числі і малюнками, але без використання слів рідної мови. При цьому широко використовується перекладацький скоропис, символи та правила розташування записів які допомагають швидко та економно зафіксувати основну інформацію, що міститься в тексті. На основі своїх записів учні породжують іншомовне висловлювання, поступово звільняючись від граматичних та лексичних імперативів рідної мови. Крім того, робота з «особистим кодом» викликає великий інтерес учнів і сприяє підвищенню мотивації [1; 7]

Вправи з прецизійними словами і використання суб'єктивного коду як засобу навчання досі не знайшли ще широкого практичного застосування, якщо не вважати викладання усного перекладу на перекладацьких факультетах. І якщо вправи з прецизійними словами необхідні вже на початковому етапі навчання, то перехід до суб'єктивного коду як засобу навчання монологічного мовлення слід здійснювати не раніше другого року навчання мови.

Перерахованими прийомами навчання не обмежується процес створення механізму білінгвізму. Йому будуть сприяти і вправи, спрямовані на формування супутніх мовних механізмів. До таких вправ відносяться: повторення іншомовного тексту, варійоване по темпу мови і тимчасового періоду (відставання від промови ведучого, що вимірюється в кількості слів); різні види скоромовок на мові, яка вивчається; інтралінгвістичний переклад (передача одного і того ж змісту різними засобами рідної мови); аудіювання іншомовного тексту з опорою на текст на рідній мові; складне аудіювання (аудіювання одночасно з читанням іншого тексту); зорове сприйняття тексту з рахунком і деякі інші.

Підводячи підсумок, можна зробити наступний висновок: зміцнення знакових зв'язків іншомовної лексики і формування навички перемикання на перших етапах навчання і поступова нейтралізація впливу домінативної мови завдяки використанню суб'єктивного зорового коду, тобто формування механізму білінгвізму – ось найбільш ефективний шлях вирішення проблеми рідної мови при навчанні іноземної.

Література:

1. Гальскова Н. Д. Обучение на билингвальной основе как компонент углубленного языкового образования / Н. Д. Гальскова, Н. Ф. Коряковцева, Е. В. Мусницкая, Н. Н. Нечаев // Иностранные языки в школе. – 2003. – № 2. – С. 12–16.

2. Про типові навчальні плани загальноосвітніх закладів на 2001/2002 – 2004/2005 навчальні роки // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2001. – № 9. – С. 22.

3. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Іноземні мови. 2-12 класи. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 208 с.

4. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1976. – 416 с.

5. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів пед. факультетів / О. Я. Савченко. – К. : Ґенеза, 1999. – 368 с.

6. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : Учебное пособие / Г. К. Селевко. – М., 1998. – С. 50.

7. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Л. В. Щерба. – Л., 1974. – С. 354.

УДК 81.24:811.112.2

І. М. Свириденко,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті проаналізовано підходи вчених до трактування сутності іншомовної комунікативної компетентності; розкрито особливості формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей за допомогою активних методів навчання. Наведено приклади деяких активних методів навчання: дискусія, дебати, метод проектів на заняттях з німецької мови. Доведено, що на заняттях з використанням активних методів навчання іноземної мови студенти засвоюють та усвідомлюють значущість навчального матеріалу, який згодом використовують у реальному житті.

Ключові слова: *іншомовна комунікативна компетентність, компетенція, принципи навчання, активні методи навчання.*

PECULIARITIES OF FORMING FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF STUDENTS OF NON-LINGUISTIC SPECIALITIES

The article analyzes the approaches of scientists to the interpretation of the essence of foreign communicative competence. It is noted that foreign language communicative competence is an integral feature of professional specialist, covering active substructure, such as knowledge, abilities, skills and methods of professional activity and communicative substructure, like knowledge, abilities, skills and ways to implement professional communication.

Some aspects of communicative competence of students of non-linguistic specialities using active teaching methods are given. Active teaching methods provide self-development and self-actualization. These techniques encourage finding the solution of educational problems in various aspects, such as improving students' cognitive activity, creating positive learning motivation and effective assimilation of large amounts of educational information. Some examples of active teaching methods, such as discussion, debate, project-based learning are introduced in German classes.

Key words: *foreign language competence, competence, principles of studying, active teaching methods.*

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОСТРАННОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

В статье проанализированы подходы ученых к трактовке сущности иностранной коммуникативной компетентности; раскрыты особенности формирования иностранной коммуникативной компетентности студентов неязыковых специальностей с помощью активных методов обучения. Приведены примеры некоторых активных методов обучения: дискуссия, дебаты, метод проектов на немецкого языков. Доказано, что на занятиях с использованием активных методов обучения иностранного языка студенты усваивают и осознают значимость учебного материала, который со временем используют в реальной жизни.

Ключевые слова: *иностранная комуникативная компетентность, компетенция, принцыпы обучения, активные методы обучения.*

© І. М. Свириденко, 2015